

VYTIS VALATKA

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Lietuva
Vilnius Gediminas Technical University, Lithuania

SCHOLASTINĖ LOGIKA LIETUVOJE: PRADŽIOS KLAUSIMAS IR METODAS

Scholastic Logic in Lithuania:
The Question of Beginning and Applied Method

SUMMARY

The object of this article is scholastic logic in Lithuania. The author of the article concentrates on its historical beginning. It also describes the studied problems and teaching method applied in this logic. The article concludes that the beginning of scholastic logic in Lithuania should be dated back to 1507. In that year Vilnius' Dominican monastery founded a school, in which a course of scholastic logic was delivered. Meanwhile, the philosophical and logical education of the laity in Lithuania was initiated by Jesuit Order, to which we should also be grateful for the development of scholastic logic. The article also concludes that scholastic Logic in Lithuania was an inseparable part of European scholasticism. In all scholastic Logic dealt basically with the same problems as well as applied the same method. The main features of the mentioned method are: authoritarianism, indifference to the facts of reality and excessive attention to details. On the other hand, this method is characterized by probabilism as well as by five-step argument technique that resulted in the scientific fairness of the researcher.

SANTRAUKA

Šiame straipsnyje analizuojama scholastinė logika Lietuvoje. Straipsnio autorius koncentruojasi ties jos istorine pradžia ir taikytu tyrimo bei dėstymo metodu. Prieinama prie išvados, kad scholastinės logikos pradžia Lietuvoje kol kas laikytini 1507 m. Tais metais prie Vilniaus dominikonų vienuolyno įsteigta partikuliarinė mokykla, kurioje pradėtas skaityti logikos kursas. Tuo tarpu filosofinį ir loginį pasauliečių lavinimą Lietuvoje pradėjo jėzuitų ordinas, kuriam privalome būti dėkingi ir už scholastinės logikos Lietuvoje išplėtojamą. Straipsnyje taip pat teigiama, kad scholastinė logika Lietuvoje buvo neatskiriama europinės scholastikos dalis. Pastaroji visose savosios geografijos vietose iš esmės tyrė tas pačias problemas ir taikė

RAKTAŽODŽIAI: scholastinė logika, dialektika, jėzuitai, dominikonai, scholastinis tyrimo metodas, probabilizmas.
KEY WORDS: scholastical logic, dialectics, jesuits, dominicans, scholastical research method, probabilism.

tą patį metodą. Pagrindinės šio metodo savybės – autoritarizmas, dėmesio tikrovės faktams trūkumas ir perdėtas dėmesys smulkmenoms. Kita vertus, jam būdingas ir probabilizmas bei penkių žingsnių įrodinėjimo technika, lėmusi mokslinį tyrinėtojo sąžiningumą.

ĮVADAS

Logikos mokslo Lietuvoje atsiradimą turėtume sieti su vidurinio mokslo pradžia Lietuvos Didžiojoje Kunigaikštystėje. Tuometinis vidurinis mokslas susidėjo iš dviejų pakopų. Žemesniąją pakopą – vadinamąjį triviumą (*trivium*) – sudarė gramatika, retorika ir pirmoji scholastinės logikos dalis – dialektika. O aukštesniajai pakopai, arba kvadriviumui (*quadrivium*),

priklausė aritmetika, geometrija, astronomija ir muzika. Jei mokykloje buvo moko- ma visų minėtų laisvųjų mokslų, arba menų (*septem artes liberales*), tokiai moky- mo įstaigai buvo pripažįstamas aukštes- niosios mokyklos statusas. Tad septynių laisvųjų mokslų arba bent jau triviumo dalykų dėstymo pradžią turime laikyti ir logikos mokslo Lietuvoje pradžią.

LOGIKOS MOKSLO LIETUVOJE PRADŽIA

Romano Plečkaičio teigimu, „mokslo Lietuvoje atsirado išsivysčiusio feodaliz- mo laikais, kai buvo pradėta steigti bajorų vaikams mokykla, kurios tais laikais buvo dvasininkų išlaikomos ir kontro- liuojamos: jas steigė įvairūs vienuolių ordinai, vienuoliai jose dėstė, pasauliečių dėstytojų buvo mažai. Pirmoji tokia mokykla Lietuvoje įsteigta 1387 m. prie Vilniaus katedros (Vilniaus kapitulos aktuose minima 1397). XV a. taip pat veikė Trakų, Varnių, Kauno parapinės mokyk- los, Vilniaus pranciškonų vienuolyno mokykla. <...> Didikų dvaruose buvo ir aukštesniojo lygio mokyklų; jų buvo ir turtingų miestiečių namuose. Samdyti mokytojai – dažniausiai baigusieji mokslus užsieniuose ir ten įgiję bakalauro laipsnį, čia dėstė bajorų, pirklių vaikams mokslų pradmenis“ (Plečkaitis 1990: 122–123). To paties Lietuvos filosofijos istorijos tyrinėtojo tvirtinimu, „manyta, jog didikų rūmuose ir turtingų miestiečių

namuose veikusiose mokyklose mokė bent jau triviumo dalykų“ (123). Maža to, „panaši padėtis turėjo būti ir Vilniaus katedros mokykloje“ (ten pat). Mat „vidu- ramžiais katedrų mokyklų lygis visada buvo aukštesnis už parapinių mokyklų“ (Plečkaitis 2004: 46). Taip pat, remiantis tuometinės Lenkijos katedrų mokyklų mokymo programomis, galima spėti, kad ir Vilniaus katedros mokykloje XV a. galėjo būti dėstomi bent jau triviumo daly- kai, o tarp jų – ir dialektika (46–47). Tad yra pagrindo manyti, kad jau XV a. kai kuriose Lietuvos mokyklose buvo dėsto- mas dialektikos kursas, kuris „čia buvo siauresnis negu universitetuose – logiką aiškino tiek, kiek ji buvo reikalinga retorikai“ (Plečkaitis 1990: 123). Vis dėlto „numatymas, kad Lietuvoje jau XV a. mokyklose buvo dėstoma logika, tebėra hi- potezė, nes dokumentų, kurie tiesiogiai nurodytų tuometinėse mokyklose dėsty- tus dalykus, neturime“ (ten pat).

Tad logikos mokslo Lietuvoje XV a. atsiradimas ligi šiol tebėra nei patvirtinta, nei paneigta hipotezė. Kita vertus, jau dabar tiksliai žinoma, kad logikos pradžia Lietuvoje datuojama bent jau 1507 m. Mat šiais metais galime fiksuoti scholastinės logikos dėstymą LDK. Tad būtent šią datą kol kas privalome tapatinti su aukštojo mokslo bei profesionalios filosofijos Lietuvoje pradžia. Būtent 1507 m. prie Vilniaus dominikonų vienuolyno buvo įkurta aukštesnio tipo mokykla (*schola particularis*), kurioje buvo dėstomi ir aukštojo mokslo – filosofijos ir teologijos – kursai¹. Ši mokykla buvo apygardinė, ji priimdavo kandidatus į dominikonų ordiną ir iš kitų LDK vienuolynų. Plečkaičio teigimu, „apie filosofijos studijas partikuliarinėje Vilniaus mokykloje daug ką tenka numanyti, nes joje skaitytų filosofijos paskaitų užrašų ar sukurtų traktatų iki šiol nerasta“ (Plečkaitis 2004: 53). Vis dėlto remdamiesi scholastinės filosofijos dėstymo tuometinėje Europoje patirtimi, galime tvirtinti, jog pirmoji dominikonų mokykloje skaityto filosofijos kurso dalis privalėjo būti scholastinė logika, apimanti taisyklingo samprotavimo dėsnių mokančią dialektiką ir vadinamąją didžiąją logiką. Pastaroji buvo ne kas kita, kaip pažinimo teorija, tyrusi universalijų, Porfirijo predikabilių, Aristotelio kategorijų etc. vaidmenį protinio pažinimo procese. Taip tvirtinti mums leidžia tas faktas, jog to meto universitetuose ir kolegijose skaitomas scholastinės filosofijos paskaitas sudarė logikos, fizikos, metafizikos ir etikos kursai, o per logikos paskaitas buvo dėstoma dialektika

ir didžioji logika. Taip pat galime teigti, kad Vilniaus dominikonų mokykloje dėstyta tomistinė scholastinės filosofijos ir logikos versija (55), nes dominikonų ordinas aukščiausiu filosofijos autoritetu laikė būtent šv. Tomą Akvinietį, kuris jau nuo 1278 m. buvo dominikonų ordino daktaras.

Tad logika, kaip ir kitos profesionalios scholastinės filosofijos disciplinos, buvo Lietuvoje jau XVI a. pradžioje; turima medžiaga leidžia tvirtinti, kad nuo 1507 m. ji buvo dėstoma Vilniaus dominikonų mokykloje. Ar ir kitų vienuolių ordinų mokyklose tuo metu ar netgi anksčiau buvo skaitomas scholastinės filosofijos kursas, tebėra neišaiškinta. Kita vertus, tebėra atviras ir klausimas, ar tarp Vilniaus dominikonų mokyklos moksleivių buvo pasauliečių. Vis dėlto labiausiai tikėtina, kad studijos Vilniaus dominikonų mokykloje buvo skirtos vien tik būsimiesiems šio ordino nariams. Mat filosofijos ir teologijos studijos buvo būtina įstojimo į ordiną sąlyga. Tad filosofijos dėstymas Vilniaus dominikonų mokykloje turėjo būti orientuotas į būsimų dvasiškių luomą.

Taigi pasauliečių filosofinio lavinimo Lietuvoje atsiradimas nėra sietinas su dominikonų ordino LDK veikla. Kaip pažymi Plečkaitis, „iki jėzuitų atvykimo filosofijos dėstymas Lietuvos vienuolynų mokyklose buvo siauro, uždaro pobūdžio, skirtas vien tik dvasininkų reikalams“ (Plečkaitis 1990: 124–125). Tad pasauliečių filosofinio, o tuo pačiu ir loginio, švietimo Lietuvoje pradžią turėtume sieti su jėzuitų atvykimu į Lietuvą 1569 m. bei jau po metų įkurta Vilniaus

jėzuitų kolegija, 1579 m. perorganizuota į Vilniaus universitetą, kurį pradžioje sudarė filosofijos ir teologijos fakultetai. 1571 m. šioje kolegijoje įsteigtas logikos disciplina prasidedantis trijų metų filosofijos kursas, kurio klausytojai buvo tiek jėzuitų ordino nariai, tiek pasauliečiai. O Vilniaus universiteto filosofijos fakultete jau pirmaisiais universiteto gyvavimo metais studentai pasauliečiai skaičiumi nenusileisdavo dvasiškiams.

Su jėzuitų ordino veikla LDK turime sieti ne tik loginio pasauliečių lavinimo Lietuvoje pradžią. Šiam ordinui privalome būti dėkingi ir už scholastinės logikos Lietuvoje išplėtojamą. Tiesa, logikos paskaitas Vilniaus dominikonų vienuolyno mokykloje reikia laikyti logikos mokslo Lietuvoje pradžia. Tačiau vėliau dominikonų pradėtą darbą pratęsė jėzuitai. Šio ordino atstovai apie du šimtus metų Vil-

niaus jėzuitų kolegijoje ir Vilniaus universitete dėstė aukšto lygio scholastinę logiką, o vienas iškiliausių universiteto dėstytojų – M. Smigleckis – savuoju „Logikos“ veikalu pelnė platų tarptautinį pripažinimą. Tiesa, scholastinės filosofijos Lietuvoje laikotarpiu logika, kaip filosofijos kurso dalis, buvo dėstoma ir kai kuriose kitų vienuolių ordinų (pranciškonų, bernardinų, karmelitų, dominikonų, trinitorių, pijorų etc.) mokyklose. Be to, kai kuriose iš minėtų mokyklų skaitytos logikos paskaitos savo lygiu nenusileido universitete dėstytam logikos kursui. Ir vis dėlto „Vilniaus akademija buvo Lietuvos jaunuomenės tuometinis švietimo centras“ (Plečkaitis 1975: 38). Tad būtent Vilniaus jėzuitų akademijos dėstytojų indėlių į scholastinės logikos Lietuvoje plėtojamą privalome laikyti ženkliausiu ir įtakingiausiu.

SCHOLASTINIS TYRIMO METODAS

Scholastinė logika, kaip ir visa scholastinė filosofija Lietuvoje, yra neatskiriama europinės scholastikos dalis. Pastarąją privalome laikyti tarptautiniu kultūriniu fenomenu, kurio formos įvairiose Europos šalyse iš esmės nelabai kuo skyrėsi viena nuo kitos. Mat scholastinė filosofija visur tyrė tas pačias problemas ir taikė tą patį metodą. Todėl ir scholastinės filosofijos Lietuvoje negalime vadinti Lietuvos scholastika – nėra jokių esminių bruožų, kuriais scholastinė filosofija Lietuvoje skirtųsi nuo scholastikos kitose Europos valstybėse. Tad kaip pažymi Plečkaitis, „scholastai Lietuvoje nesukūrė originalios mokyklos“ (42).

Akivaizdu, kad šis pastebėjimas tinka visoms scholastikos Lietuvoje disciplinoms: logikai, gamtos filosofijai, metafizikai ir etikai. Tad nenuostabu, jog „palyginę P. Lauruso 1641 m. Neapolyje dėstytą logikos kursą su Lietuvos mokyklų logikos paskaitomis, esminių skirtingumų neatrasime: nagrinėjamos tos pačios problemos, taikomas tas pats metodas“ (43).

Šį scholastinį tyrimo ir dėstymo metodą galime apibrėžti kaip su teologija suderintą iš anksto žinomų tezių įrodinėjimą scholastikos autoritetų (Aristotelio, Porfirio, Aurelijaus Augustino, Avicenos, Boecijaus, Tomo Akviniečio, Džo-

no Dunso Škoto, Viljamo Okamo, Durando, Petro Fonsekos, Francisko Suareso, Gabrielio Vaskeso ir kt.) argumentais. Tad esminiai šio metodo bruožai yra autoritarizmas bei dėmesio tikrovės faktams trūkumas. Tai sąlygoja, jos šis metodas iš esmės nesuderinamas su šiuolaikine mokslinio tyrimo samprata. Pastarosios požiūriu, į moksliskumą pretenduojanti tezė turi būti išvesta iš tikrovės tyrimo ar su juo siejama. Tuo tarpu scholastus nelabai domino tikrovės analizė – pastarąją dauguma jų laikė dalyku, priklausančiu ypatingo dėmesio nevertai empirikos sričiai. Tad ir tezės scholastinėje filosofijoje buvo priimamos kaip iš anksto duotos, o jų teisingumo patvirtinimui reikėjo surasti šioms tezėms pritariančių scholastikos autoritetų. Pastarųjų sąrašas paprastai priklausydavo nuo vienuolių ordino, kurio narys buvo tezes ginantis mokslininkas. Tiesa, visuotinis ir aukščiausias scholastikos autoritetas buvo Aristotelis – scholastinę filosofiją didžiąja dalimi galime laikyti šio filosofo veikalų komentarais. Tačiau dėl Stagiriečio komentatorių svarbos bei jų pažiūrų teisingumo įvairūs ordinais nesilaikė vieningos nuomonės. Štai oficiali filosofinė dominikonų ordino doktrina buvo tomistinis aristotelizmas, pranciškonai teisingesne laikė škotistinę Aristotelio interpretaciją, jėzuitai dažniausiai pirmenybę teikė Suareso sukurtam aristotelizmo variantui ir t. t. Tad kokiu nors konkrečiu klausimu scholastas laikėsi iš anksto žinomos pozicijos, kurią išpažino jo ordino aprobuoti autoriai, jų autoritetas ordino akyse buvo svaresnis nei minėtai pozicijai prieštaravusių antikinės bei scholastinės filosofijos atstovų.

Ir vis dėlto šiame metode galime išžvelgti elementą, suteikusį scholastiniam tyrinėtojiui tam tikrą pasirinkimo laisvę. Šiam elementui prigijo probabilitizmo terminas (*probabilis* – lot. tikėtinas, galimas). Probabilizmas scholastinėje filosofijoje reiškė, kad ginčytinai klausimais tyrinėtojas neprivalėjo užimti kokią nors konkrečią poziciją². Tokiu atveju visi galimi problemos sprendimo būdai buvo laikomi tikėtiniais. O konkrečių sprendimo būdų tikėtinumo laipsnis priklausė nuo jiems pritariančių scholastikos autoritetų skaičiaus ir svorio. Kitaip sakant, atsakymas į abejotiną klausimą buvo laikomas tuo labiau tikėtinu, kuo didesnis scholastikos autoritetų skaičius gynė šį atsakymą, ir kuo didesnės prabos buvo minėtieji autoritetai. Tad probabilitizmas nereikalavo, jog ginčytinu atveju būtų kategoriškai ginama kuri nors pozicija; tereikėjo įvardyti esamas nuomones bei nurodyti jų tikėtinumo laipsnį. Šį laipsnį galėjo nustatyti pats tyrinėtojas priklausomai nuo to, kokį svorių scholastikos autoritetų skaičių jis sugebėdavo atrasti gindamas kiekvieną nuomonę.

Tad probabilitizmas paliko scholastiniam tyrinėtojiui tam tikrą pasirinkimo laisvę. Tačiau tai jokių būdu nereiškia, kad pats probabilitizmo fenomenas peržengė scholastinio autoritarizmo rėmus – šį fenomeną veikiau turėtume laikyti savita minėto autoritarizmo apraiška. Mat būdamas akivaizdus antinovacinio pobūdžio, šis fenomenas įteisingo tik minimalų tyrinėtojo savarankiskumą. Kitaip sakant, probabilitizmas neskatino naujų problemų bei galimų jų sprendimo būdų paieškos; jis tik įgalino siaurą pasirinkimo laisvę rinktis iš tra-

dicinių scholastinių problemų jau egzistuojančių sprendimo būdų.

Kita vertus, scholastiniame tyrimo metode galima išvelgti ir dar vieną charakteringą bruožą. Tai tyrimo paskendimas daugybėje smulkmenų. Tiesa, pačios scholastikos požiūriu, ši savybė pretendavo į mokslinį griežtumą – sprendami vieną ar kitą filosofinę problemą, scholastai rėsdavo milžinišką gausių disputacijų, klausimų, abejojimų, skirs-

tymų, tezių, šias tezes palaikančių argumentų, jas paneigiančių kontrargumentų etc. pastatą. Tačiau, kaip nurodo Plečkaitis, „scholastinis griežtumas tėra tariaimas, išorinis griežtumas, jis galiausiai virsta gremėzdiška scholastikos veikalų ir paskaitų kursų sąranga. Kitaip sakant, „tai paskendimas smulkiuose dalykuose, ginčai ir svarstymai mažareikšmiai, dar gi akivaizdžiais klausimais, apeinant esminius dalykus“ (ten pat).

SCHOLASTINIO ĮRODINĖJIMO TECHNIKA

Aptarę esminius scholastinio tyrimo metodo bruožus, pereikime prie jam būdingos tezių įrodinėjimo technikos. Šioji apėmė penkis žingsnius. Pirmasis jų vadinosi „*Queritur an*“ (lot. – klausima, ar iš tikrųjų yra būtent taip) ir buvo ne kas kita, kaip kokio nors scholastinės filosofijos aktualaus klausimo iškėlimas. Šis klausimo iškėlimas nebuvo nežinančiojo bandymas atrasti tiesą – klausime paprastai jau slypėdavo numanomas atsakymas (tezė). Pavyzdžiui, kai iškilusias scholastinės logikos Lietuvoje autorius Smigleckis savo logikos paskaitose klausia, ar universalijos, arba bendrybės, yra duotos pačioje daiktų prigimtyje, jau iš karto galime būti tikri, kad atsakymas į minėtą klausimą bus teigiamas (Smigleckius: 28). Antroji įrodinėjimo technikos dalis, arba vadinamasis „*Videtur, quod non*“ (lot. – atrodo, kad iš tikrųjų yra ne taip) – tai numanomo atsakymo (tezės) priešininkų argumentacijos pateikimas. Trečiąjį įrodinėjimo technikos žingsnį „*Sed contra*“ (lot. – tačiau iš tikrųjų yra būtent taip) privalu laikyti numanomos tezės pagrindu argumentais tų scholastikos autori-

tetų, kurie, tezę iškėlusio tyrinėtojo požiūriu, yra svariausi. O ketvirtasis žingsnis, arba „*Dico*“, – tai klausime numanytosios tezės priėmimas. Šioje dalyje tyrinėtojas galiausiai išreiškia savąją poziciją, patvirtindamas aukščiau minėtos tezės teisingumą, jo požiūriu, nenuginčijamų autoritetų argumentais. Galiausiai, paskutinį scholastinio įrodinėjimo technikos žingsnį „*Respondeo*“ (lot. – atsakau) galima įvardyti kaip tyrinėtojo priimtos pozicijos priešininkų „sutriuškiniimą“, remiantis aukščiau minėtų nenuginčijamų scholastikos metų argumentacija.

Apibendrinami scholastinį tyrimo metodą, pirmiausiai pabrėšime jam būdingą autoritarizmą, dėmesio tikrovės faktams trūkumą ir perdėtą dėmesį smulkmenoms. Dėl šių aspektų jis buvo pagrįstai kritikuojamas Renesanso ir Naujųjų amžių filosofų ir gamtotyrininkų, kurie jame išvelgė ir praktinio naujingumo stoką. Mat Renesanso ir Naujųjų amžių filosofija ir gamtotyra, daugiau ar mažiau laikydamosi F. Bacono iškelto orientyro „*Žinojimas yra galia*“ (lot. – *ipsa scientia protestas est*), reikalavo,

kad mokslinis tyrimas duotų praktiškai apčiuopiamų rezultatų. Tuo tarpu scholastinis metodas buvo abejingas empiriniam – eksperimentiniam tikrovės tyrimui, tuo pačiu pasmerkė scholastinį mokslą praktiniam neveiksmingumui. Juk nesant tikrove paremto jos tyrimo, nėra ir adekvataus jos pažinimo, o stojojant pastarojo, neįmanomas ir tikrovės įvaldymas bei užvaldymas.

Kita vertus, nedera absoliutinti neigiamų scholastinio tyrimo metodo aspek-

tų. Juk jam būdingas probabilizmo elementas, įgalinęs tam tikrą scholastinio tyrimo laisvę. Maža to, šio metodo taikyta įrodinėjimo technika suponavo mokslinį tyrinėtojo sąžiningumą. Scholastinės filosofijos atstovai, įrodinėdami tezes savųjų autoritetų argumentais ir „triuškindami“ priešininkų argumentaciją, tiksliai nurodydavo, kuriems autoriams priklauso šie argumentai ir iš kokių mirtų autorių veikalų ir netgi tų veikalų vietų tie argumentai yra cituojami.

IŠVADOS

Logikos mokslo Lietuvoje atsiradimas sietinas su scholastinės dialektikos ir logikos paskaitomis LDK mokyklose. Nėra žinoma, kada Lietuvoje perskaityti pirmieji dialektikos ir logikos kursai. Vis dėlto yra pagrindo spėti, kad LDK didikų rūmuose ir turtingų miestiečių namuose veikusiose mokyklose, taip pat ir Vilniaus katedros mokykloje, buvo mokoma bent jau dialektikos. Kita vertus, tiksliai žinoma, kad logikos pradžia Lietuvoje kol kas galime laikyti 1507 m. Tais metais prie Vilniaus dominikonų vienuolyno buvo įkurta aukštesnio tipo mokykla, kurioje buvo dėstoma filosofija ir teologija, o filosofijos dėstymas prasidėjo logikos paskaitomis. Tuo tarpu filosofinį ir loginį pasauliečių lavinimą LDK pradėjo jėzuitų ordinas, kuriam privalome

būti dėkingi ir už scholastinės logikos Lietuvoje išplėtojamą.

Scholastinė logika, kaip ir visa scholastinė filosofija Lietuvoje, buvo neatskiriama europinės scholastikos dalis. Pastaroji visur iš esmės tyrė tas pačias problemas ir taikė tą patį metodą. Šis tyrimo ir dėstymo metodas – tai su teologija suderintų iš anksto žinomų tezių įrodinėjimas scholastikos autoritetų argumentais. Pagrindinės šio metodo savybės – autoritarizmas, dėmesio tikrovės faktams trūkumas ir perdėtas dėmesys smulkmenoms. Apskritai nedera absoliutinti neigiamų šio metodo aspektų. Jam taip pat būdingas probabilizmo elementas, įgalinęs tam tikrą scholastinio tyrimo laisvę. Maža to, šio metodo taikyta penkių žingsnių įrodinėjimo technika suponavo mokslinį tyrinėtojo sąžiningumą.

Literatūra

Madura Romanus Fabianus OP. 1972. *Acta capitulorum provinciae Poloniae ordinis praedicatorum. Vol. 1 (1225–1600)*. Roma: Pontificium institutum studiorum ecclesiasticorum.

Plečkaitis Romanas. 1975. *Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. Filosofija Lietuvos mokyklose XVI–XVIII a. I–II daly.* Vilnius: Mintis.

Plečkaitis Romanas. 2004. *Lietuvos filosofijos istorija.*

T. I. *Viduramžiai – renesansas – naujieji amžiai*. Vilnius: Kultūros, filosofijos ir meno institutas.
 Plečkaitis Romanas. 1990. Lietuvos filosofijos istorijos tyrimai ir jų perspektyva, R. Plečkaitis (ed.). *Lietuvos filosofijos istorija. Paminklai ir tyrinėjimai*. I dalis: 115–136. Vilnius: Filosofijos, sociologijos ir teisės institutas.
 Smiglecius Martinus. 1987. *Commentaria in Organum Aristotelis (Vilnae, 1586–1587)*. Edidit L. No-

wak. Warszawa: Akademia teologii jezuickiej, zeszyt 1.
 Świętochowski Robert. 1975. Szkolnictwo teologiczne dominikanów, Rechowicz M. (ed.). *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*. T. 2: *Od Odrodzenia do Oświecenia*. Cz. 2: *Teologia neoscholastyczna i jej rozwój w akademiach i szkołach zakonnych*: 211–285. Lublin: Wydawnictwo Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

Nuorodos

¹ Tokią aukštojo mokslo programą Vilniaus dominikonų mokykloje nurodo Lenkijos dominikonų provincijos kapitulos aktai. Štai 1507 m. Sandomire susirinkusi kapitula nutarė: „Šiose bendruomenėse steigiamė partikuliarines studijas. <...> Lietuvos apygardoje: Vilniaus bendruomenėje“ (Madura 1972: 166, cit. iš: Plečkaitis 2004: 48). Kapitulos sprendimu, pirmuoju Vilniaus dominikonų mokyklos filosofijos dėstytoju buvo paskirtas brolis Marianas Grozga. O 1524 m. Piotrkove vykusio kapitulos susirinkimo aktuose skaitome: „Patvirtiname Rusijos apygardos Lvovo bendruomenėje gramatikos ir logikos mokymąsi, Vilniaus bendruomenėje –

teologijos ir filosofijos studijas“ (Madura 1972: 264, cit. iš: Plečkaitis 2004: 51). Kaip nurodo Plečkaitis (1990: 124), „kaip partikuliarinė Vilniaus dominikonų mokykla kapitulos aktuose minima 1510, 1512, 1519 ir vėlesniais metais, žinomos keliolikos dėstytojų pavardės, pažymima, kad mokykloje dėstė bakalaurai“. Šią dominikonų mokyklą bei joje dėstytus dalykus mini ir šio ordino istorijos Lenkijoje tyrinėtojai (žr. Świętochowski 1975).

² Tokių abejotinų klausimų sąrašą paprastai nustatydamo vienuolių ordinų, kuriems priklausė scholastinės filosofijos autoriai, vadovybės instrukcijos ir mokymo programos.